

oli jyrkästi tätä toimenpidettä vastaan, koska, kuten myöhemmät tapaukset selvästi osoittivat, tämä olisi ollut samaa kuin aivan äkkiä kääntää inhimillisen edistyksen pyörä taaksepäin. Ja kunniaksi Suomen työväestölle on sekin, että se päättäväisesti asettui valitsemaan nykyisen tasapuolisen valtionpään tähän toimeen, sillä muuten olisi voinut syntyä arvaamattomia selkkauksia, joiden seurauksia ei kukaan voisi nytkään tarkalleen arvioida.

Mutta ehkä suurimman isänmaallisen työn ovat työväestö ja sen ystävät tehneet siinä, että ovat 50 %:ssa Suomen kansasta herättäneet eloon yhteiskunnallisen harrastuksen ja monipuolisen sivistyksen ja siten tehneet Suomen koko kansan yhä itsetietoisemmäksi ja vastustuskykyisemmäksi ulkomaailmaa vastaan ja tällä tavalla todellisesti koroittaneet sen kansakuntien arvoon.

Suomen sosialistisen työväestön isänmaallisuus on tosiaan ollut kaiken kiitoksen yläpuolella!

Ja Suomen historian haltijatar tulee tulevaisuuden aikataululle kirjoittamaan kullanhoidteisilla kirjaimilla: »Kiitos sulle, Suomen työväestö, kun pelastit ja tuit Suomen kansan itsenäisyyden.»

20. 7. 24.

VALTIOVIISAUTTA.

Valtiomiehiä on aikojen kuluessa ollut suunnattoman suuri liuta, mutta valtioviisaita valtiomiehiä on ollut sängen vähän. Sen huomaa kohta, jos umpimähkäänkin selailee uusimman historian lehtiä. Oliko Englannin »great old man», Gladstone, vapaamielisten suuri johtaja, valtioviisas valtiomies? Epäilemättä. Hän kulki ajan mukana; hän huomasi, että Englannin suuri vaalireformi 1830-luvulta ei mitenkään enää tyydyttä-

nyt ajan vaatimuksia, ja varsinkin työväen ponnistuksien johdosta hän melkoisesti laajensi sitä. Ja sentakia tuo »kunnon vanhus valkopää» syystä ansaitsee sen kiitoksen, jonka Kasimir Leino on hänelle suonut kauniissa runossaan. Entä tuo älykäs juutalainen Disraeli (loordi Beaconsfield), Englannin vanhoillisten johtaja, ansaitseeko hänkin valtioviisaan nimen? Varmasti, sillä hänkin ymmärsi ajan henkeä ja laajensi, vastoin härkävanhoillisten periaatteita, samoinkuin Gladstonekin, äänioikeutta. Hänen silmänsä näki, kuten ennen häntä Robert Peelin, kauemmaksi kuin härkäpäisten vanhoillisten. Ja Staafkin, Adolf Hedinin rinnalla *todellisen* vapaamielisyyden luoja Ruotsissa, ansaitsee täydellä syyllä sen kuvapatsaan, minkä Ruotsin kansa on hänelle pystyttänyt. Meilläkin täällä on ollut suuri valtiomies, Leo Mechelin, joka, tosin työväen esiintymisen vuoksi, ymmärsi, että ajan henki nyt oli toinen ja että äänioikeusasiassa oli perädyttävä, ja käsitti myöskin, että kansan enemmistön kielelle — vaikka hän itse kuului ruotsinkieliseen vähemmistöön — oli annettava laajempi toimiala (esim. Raahan kauppakoulun kieliasia) — kaukonäköisyys, joka oli maksaa hänen johtajapaikkansa ruotsinkielisessä puolueessa. — Ja suuret sosialistijohtajat sitten! Heidän katseensa kantoi vielä kauemmaksi tulevaisuuteen: Marx, Lassalle, MacDonald, Branting, Lenin y. m.

Toiselta puolen on niiden valtiomiesten luku »legio», jotka eivät valtioviisaan nimeä ansaitse. Mainittakoon tässä tuosta suunnattoman suuresta joukosta ainoastaan muutamia. Robert Walpole Englannissa hoiti valtiokoneistoa hävyttömällä lahjomisilla; Estrup Tanskassa johti hallitusta lainvastaisilla provisorioilla, kunnes kukistui kunnioittomasti. Bismarckille Saksassa kävi samoin, kun hän koetti jatkaa »rautapolitiikkaansa» ja viedä nuoren keisarin yhä loitommaksi siitä sovinnollisesta suunnasta, jota tämä hallitus kautensa alussa yritti kulkea. Ja niinhän kävi myös Venäjän »pikku Bismarckille», Stolypinille, joka menetteli yhtä viek-

kaasti kuin Bismarck ja koetti hävittämällä mir-laitoksen voittoa suurtaololliset puolellensa, mutta todellisuudessa loi vain yhä suuremman määrän maattomia proletaarijoukkoja, jotka sitten avustivat Venäjän suurta vallankumousta. Ja mitä maksaa puhua de Riverasta ja Mussolinista: he ovat nuorallatanssijoita, joiden satu, jälkimmäisen ihmeteltävän suuresta ove-luudesta huolimatta, tavalla tai toisella kohta on lopussa.

Kuka siis on todellisesti valtioviisas valtiomies? Vastaus on, ylläoleviin esimerkkeihin vedoten, sangen lyhyt. Valtioviisas valtiomies on se, joka paremmin kuin muut *ymmärtää ajan henkeä ja, tehden sille myönnetyksiä, toimii tämän hengen mukaisesti*. Kun minä olin Moskovassa, kutsui minut sikäläinen sanomalehti-liitto vieraaksi erääseen sanomalehtimiesten juhlaan. Pidin siellä puheen Leninistä — koska oli hänen syntymäpäivänsä. Vertasin häntä Marxiin, leimaten Marxin ennen kaikkea sosialismin suureksi teoreetikoksi, kun taas Leniniä *etupäässä* olisi katsottava sosialismin eteväksi praktikoksi — oltakoon hänen suunnastaan muuten mitä mieltä hyvänsä. Sillä hän juuri ymmärsi oikean hetken, kun Sinowjew ja muut vielä epäröivät, ja hän se myöhemminkin ymmärsi tätä ajan henkeä, kun hän, hengenheimolaistensa vastuksestakin huolimatta, osasi poiketa alkuperäisestä suunnastaan.

Kaikella tällä ei ole sanottu, ettei suuri ja valtioviisas valtiomies tärkeimmissäkin kysymyksissä voisi erehtyä. Niin esim. Gladstone ensin kiivaasti vastusti irlantilais-ten vapautumista, mutta myöhemmin tuli hän tämän vaatimuksen jyrkäksi puoltajaksi. Marx ja Engels olivat v. 1850 varmat siitä, että kohta puhkeaisi Ranskasta alkaen suuri maailmanvallankumous. Lenin eli myös tässä harhaluulossa. Ja Mechelin ei kuolemaansa asti voinut oikein ymmärtää työväen pyynnöitä. En tahdo muuta kuin viittaamalla kosketella Lassallen erehdystä, joka vei hänet kuolemaan: hän ei tahtonut Lemminkäisen tavoin siepata tyttöä mukaansa tämän

suostumuksella, vaan »aitosiivolla» tavalla pyytää häntä isältä.

Se siis ei ole mikään valtioviisas valtiomies, joka *nyt* meidän aikanamme tahtoo vääntää ajan, se on edistykseen, pyörän taaksepäin: hän kaatuu kyllä kohta ja ehdottomasti, kuten esim. Kjerenski, Clemenceau, Poincaré, de Rivera, Mussolini y. m. muut tilapäiset vallanpitäjät.

5. 9. 24.

KESKUSTELUA LEILAN JA HÄNEN ISÄNSÄ VÄLILLÄ.

Leila: Olin tänään Markkosen puodissa, ja siellä sanoivat sosialisteja »roistoiksi». Mitä isä tästä arvelee?

Isä: Eivät sosialistit suinkaan ole mitään roistoja; päinvastoin he ovat jaloja ihmisiä, jotka uhrautuvat toisten ihmisten ja varsinkin tulevan sukupolven hyväksi.

Leila: Isä, selitäppäs minulle tämä asia hieman tarkemmin.

Isä: Kyllä, mielelläni, rakas Leilani. Muistathan, että sinulle on puhuttu kristinopin marttyyreista, mitenkä heitä ahdistettiin, vieläpä tapettiin ja julmasti kidutettiin sen opin takia, jota he levittivät. Mutta he eivät mitenkään peräytyneet, vaan menivät useimmiten ilolla kuolemaan. Ja he voittivatkin. »Taisteleva kirkko» muuttui jo 300 vuotta Kristuksen kuoleman jälkeen »riemuitsevaksi kirkoksi» ja pakanoita ruvettiin nyt vuorostaan kovasti vainomaan. Oli eräs keisari Konstantinus, liikanimeltä Suuri, joka älykkäästi kyllä huomasi, että tuo enimmäkseen »alempien» kansankerosten uskonto oli saanut niin suuren jalansijan Rooman maailmanvallassa, että hän katsoi paraimmaksi julistaa sen valtionuskonnoksi. Häntä nimitetään »Suureksi», ja